HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

יגלגל עמהן. ומינו עושה סחורה בפני עצמו מגלח עם מכורה: **אף על גב שאין לו.** למטה מחר הסמת מגלח יום מחר: **קרציטיו.** לטועמיו שהוא כעין מרציפי"ש: **ערמת דגדא.** מטה שמייחדים אותה למזל טוב ואין משתמשין בה כלום מגלח עם מיחדין אותה לשרות מזל טוב עליה: **דלגא.** עור: **סירוגו מחוכו.** מכניס לטועות מן חורי העני המטה: **על גבה.** והטוע כפול על העץ: **נקליטי.** עניס יוצאין מתוקנין למרחשותיו ולמרגלותיו וגותנין עץ אחוך עליהן וגותן הסדיין עליהם לשמור מהשחופים: **אין מכרזין.** על הכרס בבית האבל: **המנחמין.** קרובי מביאין עניים של אוכלין: **מתני' אסקוטלא.** תמחוי: **פוטרין אם הרבים.** שאומרים למנחמין לכו לבתיכם: **אין מניחין מטה נמועד נריאוב.** להספידו: **ולא של נשים לעולם.** שפועלות זיבה: **גמ'** כליכה

אם יכול למעט בעסקו ימעט. פירש בקונטרס בסחורתו ונראה דבבבר האבד קאמר וכן פי' לעיל (ד' כב.) גבי על כל המתים כולן רצה ממעט בעסקו רצה אינו ממעט וגם הרב פירש לעיל בבבר האבד עושה בלגעג בתוך ביתו כדי שלא ירגישו בהבא לפרסם מיירי בהיו ומשום דמשום להוך בדרך התירו לו שיגלגל עמהם אם אינו יכול למעט בבבר מתים אינו ממעט כלל אם אינו רוצה ומי מיירי הכא בבבר מתים צריך לומר להפך הוך בדרך ואינו נוהג אבילות כל כך ומתנחם יותר מסור להרבות בעסקו יותר מאותו שיושב בביתו ואינו מתנחם וה"ר יוסף פירש דהכא ימעט בעסקו לקנות צורכי סעודה ולפי שהולך בדרך רגיל לקנות צורכי סעודה יותר מבביתו שיש לו קונים עבורו וגם מוצא בביתו הרבה משום הכי נקט הולך בדרך ומה שפירש בקונטרס לחיירי כשאמרו לו על מיתת קרובין כשהיה בדרך לא ידענא מי בעי למימר לחיירי במולך שמותו ממקום למקום כדפי' בקונטרס ור"ל דשמא שרי ליה לחיירי למכור שמותו לכיון דהולך לאותה כבר וטרח בה ולא פשע בהליכתו שלא היה יודע לישב בביתו שיכול לשומעה לו שמא בקונטרס ר"ל משום דממרינן לעיל (דף כג.) שבת לשמועה אינו יוצא מפתח ביתו וזה אינו קושיא דשמא אינו יוצא מפתח ביתו בעיר הם ממרינן (לעיל דף טו:) שלא לדרך (מולך ונכנס לעיר) שלמא מותר ללמת (בו) ושמא דוקא בדבר האבד אותר ללמת לדרך: **מן** המנחה ולמעלה. פי' בתוספות הלב דמספקא ליה לי מנחה גדולה לי מנחה קטנה דמקודם לכן אינו יושב עליה ונראה לי דמכלן שמכו שלא ליושב ע"ג כסא וספסל אע"פ שאין רואין גמוכה דשמא מטה הוחיל ולריך כפייה ולא מלינו כפייה בכסא וספסל: **ואין** מוליכין לבית האבל. זאת המשנה על כרחין נסדרה בהיפך ושמא כל זה מן הבריית דלמעלה כמו שפירש בתוספות בהיא דלעיל ותמיהני מדוע לא פירשו גם כאן כמו שפירש למעלה ושמא בספר הרב היתה כתובה מגוף הבריית ולא הוצרך לפרשו או לא היה כתוב בספרו כלל ואין מוליכין כו' וכן מוכיח מתוך פירוש התוספות שפי' לא ידענא מי קאי הא דאשמועה היו מוליכים ממוגמר ונשמיט למר מין מבריכין הא אמוי מייתין מי אמתניתין קאי דקתני מבריך ואותה הברייתא היא דאשמועה מוליכין כו' דלמתניתין קאי ועוד כיון שפירש התקינו שיהו הכל מוליכין כו' ומתניתין למר תקנה:

א אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יגלגל עמהן תנו רבנן ב מאימתי כופין את המטות משיצא מפתח ביתו דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר ג משיסתם הגולל מעשה שמת רבן גמליאל הזקן כיון שיצא מפתח ביתו אמר להם רבי אליעזר כפו מטותיכם וכיון שנסתם הגולל ד [אמר להם רבי יהושע כפו מטותיכם] אמרו לו כבר כפינו על פי זקן ת"ר ה מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת מן המנחה ולמעלה אמר רבה בר הונא ו אף על פי כן אינו יושב עליה עד שתחשך ז ולמוצאי שבת אע"פ שאין לו לישב אלא יום אחד חוזר וכופה תנו רבנן ח הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות כופה את כולן ואפילו חמשה אחין ומת אחד כולן כופין ט ואם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה דרגש אין צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר י דרגש מתיר את קרביטיו והוא נופל מאיליו יא מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמר ליה רבה אלא מעתה גבי מלך יב דתנן יג כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רב אשי מאי קושיא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אוכליניה ולא אשקיניה השתא אוכליניה ואשקיניה אלא אי קשיא הא קשיא יד (דתנן) דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו הא טו (תנן) יו הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה ומאי קשיא מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא מאי קרביטין איתי ליה יז כי אתא רבין אמר ליה ההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיה דהוה שכיח בשוקא דגילדאי מאי דרגש ערסא דצלא [א] איתמר נמי אמר ר' ירמיה דרגש סירוגו מתוכו מטה סירוגה על גבה אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי יהושע בן לוי יח הלכה כרבן שמעון בן גמליאל יט (איתמר נמי) אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי אסי כ מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו כא תנו רבנן ישן על גבי כסא על גבי מ אודייני גדולה [ב] על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו אמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה תנו רבנן כב מכבדין ומרביצין בבית האבל ומדיחין קערות וכוסות וצלוחיות וקיתוניות בבית האבל כג ואין מביאין את המוגמר ואת הבשמים לבית האבל איני והא תני בר קפרא אין מברכין לא על המוגמר ולא על הבשמים בבית האבל ברוכי הוא דלא מברכין הא אתויי מיתי' לא קשיא הא בבית האבל כד הא בבית המנחמין: **מתני'** כה אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באסקוטלא ולא בקנון אלא בסלים כו ואין אומרים ברכת אבלים במועד אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים כז אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד כח ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: **גמ'** תנו רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה והיו עניים מתביישים כט התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני כבודן של עניים תנו רבנן ל בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים בזכוכית לבנה ועניים בזכוכית צבועה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל משקין בזכוכית צבועה מפני כבודן של עניים לא בראשונה היו מגלין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שהיו מושחרין פניהן מפני בצורת והיו עניים מתביישין התקינו שיהו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים לב בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליכה

שמעון בן גמליאל דרגיש מתיר קרביטין והוא נופל. אתמר נמי אמר ר' ירמיה, דרגש סירוגו מתוכו. משה שנקליטיה יוצאין, זוקפה ודיו. כלומר, אינו צריך לכפותה. ת"ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, מן המנחה ולמעלה. ואפע"כ אסור לו לישן עליה עד שתחשך. ולמוצאי שבת, אע"פ שלא נשאר לו משבעת ימי אבילות אלא יום אחד בלבד, חוזר וכופה מטותיו. ת"ר ישן על גבי מטה על גבי אודיני ועל גבי ספסל על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו, ואמר ר' יוחנן מפני שלא קיים כפיית המטה. ת"ר מכבדין ומרביצין ומדיחין את הקערות כוסות וקיתוניות וצלוחיות בבית האבל. ואין מביאין מגמר בבית האבל. ואוקימנא, הא דתני בר קפרא, אין מברכין על המגמר ועל הבשמים של בית האבל, בהני דמייתי בבית המנחמין. **מתני'** אין אומרים **ברכת אבלים** במועד. **אבל** עומדין **בשורה** ומנחמין **ופוטרין** את הרבים. ת"ר בראשונה היו מוליכין בבית האבל, עשירים בקלתות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכך היו משקין בבית האבל את העשירים בזכוכית לבנה, ואת העניים בזכוכית צבועה כו'. וכך היו מגלין את פני העניים, שהיו שחורין מן הרעב וכו'. וכן היו מוציאין מתי עשירים בדרגש, ועניים

ריג א מיי' פ"ו מהלכות אבל הלכה י טוש"ע יו"ד סי' שפ סעיף כג:
ריד ב מיי' פ"ו שם הלכה ג סמג עשין דרכון ג טוש"ע שם סי' שעה סעיף ו:
רטו ג ד ה מיי' שם פ"י הלכה ב טור י"ד סי' ת:
רטז ו ז ח מיי' שם פ"ה הלכה יח טור י"ד סי' שפו:
ריז ט מיי' שם פ"ו הלכה ח ופ"ב מהלכות מלכים הלכה ד:
ריח י מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה יח טור י"ד שם:
ריט כ ל מיי' פי"ג שם הלכה ו סמג עשין שם טוש"ע שם סי' שעה סעיף ז:
רכ מ טוש"ע שם:
רכא נ מיי' שם הלכה ז טי"ד סי' תפ:
רכב ס מיי' שם פי"ו הלכה ג טי"ד שם:
רכג ע מיי' שם ופ"ו מהלכות י"ט הלכה כג טוש"ע י"ד סי' תפ סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' תקמו סעיף ג:
רכד פ מיי' פי"ב מהל' אבל הלכה ה טוש"ע שם סי' שנה:
רכה צ ק מיי' שם פי"ג הלכה ז טי"ד סי' שעה:
רכו ר מיי' שם פ"ד הלכה ג טוש"ע שם סי' שנג סעיף ג:

רבינו חננאל

אם יכול למעט בעסקו, כלומר שלא יקנה ולא ימכור [ימעט], ואם לאו יגלגל עמהן, כלומר יקנה צרכי הדרך ודברים שיש בהן חיי נפש. ת"ר מאימתי כופין המטות, משיוציאו המת מן הבית, דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר, משיסתם הגולל. וקיימא לן כר' יהושע, דאין אבילות נוהגת אלא משיקבר המת ויסתם הגולל. ת"ר הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש בבית, ואפילו יש לו עשר מטות בעשר מקומות, כופה את כולן. ואפילו חמשה אחין, ומת אחד מהן, כולן כופין. ואם היתה מיוחדת לכלים, ואינה עשויה לישן, אין צריך לכפותה. דרגש, אין צריך לכפותו אלא זוקפו ודיו. ואמר עולא האי דרגש ערסא דגדא הוא, פירוש מטה העשויה לכבוד מזל הבית, ואין אדם ישן עליה. ונדחו דבריו. ואסיקנא דרגש הוא ערסא דצלא, פירוש מטה של עור. כי פירוש צלא עור, [ו]הוא עור נטוי וקשור בחבלים על המלבנות ומסורגות מלבנות המטה בחבלים הללו והעור בתוכם. וכיון שמעמידין אותה ישנין על גבי העור. ואמר רבן

(סנהדרין שם). **ערסא דצלא.** מטה של עור ומוקן לכופתו כשהוא סגיב וכשרוקן לנטותו עומדין הלכות מתות וכשמחזירין אותה הוא נופל והן הן קרביטין ואם הוא עניו לכפותו אלא יתקלקל השור מלמעלה שהקרקע, שלא היו לאלי כרעיו גזוהין מכיולו למעלה, וקאמר ת"ק זוקפו על דופן הכרעים ומכוסתו למעלה, ות"ל רבן שמעון מחיר קרביטין והוא נופל (שם). **דרגש סירוגו.** קליפתו, **מתוכו.** שיש נקבים מלכוסתו ומוחזין בהן לאלי לכופות בעור ושוענין ואין מרכיבין הלכלוכה על גבי מכוסת המטה (שם). **מטה סירוגה על גבה.** המכלים מרכיבין על מכוסת המטה מיכן ומיכן ומוכג והוא סיכוך (שם). **הלכה כר' שמעון בן גמליאל.** לאלי כמחי קרביטין (נדרים שם). **אודיניי.** מכסמת גדולה (לעיל כא.).

אין אומרים **ברכת אבלים** במועד. **אבל** עומדין **בשורה** ומנחמין **ופוטרין** את הרבים. ת"ר בראשונה היו מוליכין בבית האבל, עשירים בקלתות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכך היו משקין בבית האבל את העשירים בזכוכית לבנה, ואת העניים בזכוכית צבועה כו'. וכך היו מגלין את פני העניים, שהיו שחורין מן הרעב וכו'. וכן היו מוציאין מתי עשירים בדרגש, ועניים

הגהות הגר"א

[א] גמ' ערסא דצלא אמר כו' כי"ל. ומלות מתמר נמי ליתא בקנה"ד ועי' הגירסא בנדרים: [ב] שם גדולה מזו ע"ג כו' כי"ל:

לעזי רש"י

טרגיפני"א [טרגפיט"א]. אולי: מגן שהותאם (למי שנושא אותו).

מוסף רש"י

משיסתם הגולל. זהו סיכוי של ארון המת (כתובות ד:). **ערסא דגדא.** מיוחנין היו לערוך מטה ושלמן בגדים ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למזל כדים מוומת משום ניחום. גדא, מזל ושומה לו (שבת פז:) גד גדי וסנוק (סנהדרין כ.). **דעד האידנא לא אותביניה.** עד הנה לא ישב על מותה מטה, שהרי מוומת היו נוני כדים, והשתא. לאחל הוא ענינו למותניה עלה, מהיכא תיפוק לן (שם). **השתא אוכליניה ואשקיניה.** משל לאחרים (שם) ה"ג אע"ג דכולא שתא לא יתיב עליה השתא יתיב (נדרים נו.). **אלא אי קשיא.** לשעולא, הא קשיא עלה דתניא בעלמא דרגש אין צריך לכפותו (סנהדרין שם) ממש הכרעים למעלה (נדרים שם). **אלא זוקפו.** שמעמידו על שני כרעיו ודיו (שם). **ואי ערסא דגדא.** דמטה משוכה היא כל קך, אמאי אינו צריך לכפותה, אלא ש"מ דרגש לאו ערסא דגדא הוא (שם). **המיוחדת לכלים.** ליתן עליה כלים, והוחיל ואין ישנים עליה אין צריך לכפותה (שם:). **מתיר קרביטיו.** ניתני אלמא קרביטין, לוולות (סנהדרין שם). **מאי קרביטין את ליה.** הלא כשאר מטות עושין לוותם מטה (שם) הכי קיש להו דלא הוו להו קרביטין, שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מוכנת לעולם (נדרים שם). **בשוקא דגילדאי.** לשעון (סנהדרין שם). **ערסא דצלא.** מטה של עור ומוקן לכופתו כשהוא סגיב וכשרוקן לנטותו עומדין הלכות מתות וכשמחזירין אותה הוא נופל והן הן קרביטין ואם הוא עניו לכפותו אלא יתקלקל השור מלמעלה שהקרקע, שלא היו לאלי כרעיו גזוהין מכיולו למעלה, וקאמר ת"ק זוקפו על דופן הכרעים ומכוסתו למעלה, ות"ל רבן שמעון מחיר קרביטין והוא נופל (שם). **דרגש סירוגו.** קליפתו, **מתוכו.** שיש נקבים מלכוסתו ומוחזין בהן לאלי לכופתו בעור ושוענין ואין מרכיבין הלכלוכה על גבי מכוסת המטה (שם). **מטה סירוגה על גבה.** המכלים מרכיבין על מכוסת המטה מיכן ומיכן ומוכג והוא סיכוך (שם). **הלכה כר' שמעון בן גמליאל.** לאלי כמחי קרביטין (נדרים שם). **אודיניי.** מכסמת גדולה (לעיל כא.).